

Zonnelied

Het Zonnelied is een lof- en danklied voor alle schepselen dat Franciscus enkele jaren voor zijn dood heeft gedicht.

Allerhoogste, almachtige, goede Heer, van U zijn de lof, de roem, de eer en alle zegen.

U alleen, Allerhoogste, komen zij toe en geen mens is waardig U aan te spreken.

Wees geprezen, mijn Heer, door al uw schepselen vooral door mijnheer broeder zon die de dag is en door wie Gij ons verlicht.

En hij is mooi en straalt met grote pracht van U, Allerhoogste, draagt hij het teken.

Wees geprezen, mijn Heer, door zuster maan en de sterren. Aan de hemel hebt Gij ze gevormd, helder en kostbaar en mooi.

Wees geprezen, mijn Heer, door broeder wind en door de lucht, bewolkt of helder, en ieder jaargetijde, door wie Gij uw schepselen leven geeft.

Wees geprezen, mijn Heer, door zuster water, die heel nuttig is en nederig, kostbaar en kuis.

Wees geprezen, mijn Heer, door broeder vuur door wie Gij voor ons de nacht verlicht; en hij is mooi en vrolijk, stoer en sterk.

Wees geprezen, mijn Heer, door onze zuster moeder aarde die ons voedt en leidt,

en allerlei vruchten voortbrengt, bonte bloemen en planten.

Wees geprezen, mijn Heer, door wie omwille van uw liefde vergiffenis schenken en ziekte en verdrukking dragen.

Gelukkig wie dat dragen in vrede, want door U, Allerhoogste, worden zij gekroond.

Wees geprezen, mijn Heer, door onze zuster de lichamelijke dood, die geen levend mens kan ontvluchten.

Wee hen die in doodzonde sterven; gelukkig wie zij in uw allerheiligste wil vindt,

want de tweede dood zal hun geen kwaad doen.

Prijs en zegen mijn Heer, en dank en dien Hem in grote nederigheid.

oranjetipje

tipjes hebben. Het vrouwtje heeft die helaas niet. Ze zou teveel opvallen. Ze heeft wel een fraai gemarmerde onderzijde en dat hebben de andere koolwitjes niet. Oranjetipjes kom je niet in je tuin tegen. Hier op de Lieskampen zit een stevige populatie, waar we met elkaar heel zuinig op moeten zijn. Ze leggen hun eitjes op pinksterbloem en look zonder look. Als die waardplanten er niet staan dan zie je ook geen oranjetipjes.

7. Aan het eind van de Knapendries gaan we rechts af.

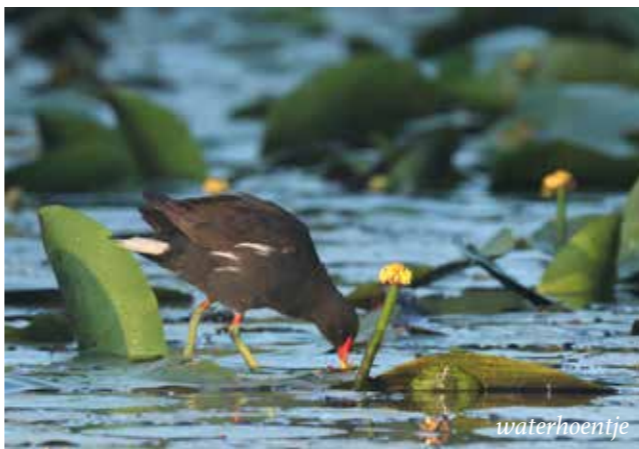
Rechts zien we weer kruidenrijke graslanden, die belangrijk zijn voor insecten. We lopen nu op de kade langs de wetering genaamd De Capreton. Deze kade is bijzonder belangrijk. Het vormt een ecologische verbinding tussen oost en west in de Bommelerwaard. Veel dieren verplaatsen zich langs de kade. Het is daarom belangrijk dat de flora op de kade goed beheerd wordt. In de lente hoor je uit het riet Kleine karekieten en bosrietzangers. Tussen

moerassprinkhaan

het riet broeden kuifeenden en aan de oever de fuut. Het maaien op deze belangrijke kade gebeurt ook gefaseerd. Er wordt door het Waterschap Rivierenland ieder jaar om de 250 meter gemaaid, zodat er altijd dekking is voor vogels en nectar voor vlinders en libellen.

Aan de rechterzijde staan jonge eikenbomen. Processierupsen eten de eikenbladeren wat graag, maar wij zijn minder blij met de vervelende haartjes van de rupsen. Wanneer er voldoende vogels zijn en insecten, zoals sluipwespen, dan is de overlast van deze rupsen veel minder. Hoe beter de biodiversiteit hoe minder last van allerlei plagen.

waterhoentje

8. We vervolgen de kade en gaan rechtsaf bij het eerste wandelpad en houden rechts aan.

We maken nu een wandeling om een van de visvijvers van de Lieskampen. Midden in de visvijver ligt een groot eiland. Dat is ideaal voor wilde ganzen. De Grauwe gans en de Canadese gans kunnen er veilig broeden, zonder dat honden of een vos het nest verstoren. Jaarlijks broeden hier minstens tien paartjes. De nijlgans hoeft niet bang te zijn voor de vos. Hij maakt zijn nest in een holle boom. Dit is ook het territorium van de bever. Aan de linker oever zie je af en toe flinke knaagsporen. De burcht van de bever ligt waarschijnlijk op het eiland.

9. We lopen om de plas heen en komen uit bij de open plas, die we aan het begin ook gezien hebben.

Als je stil bent zie je hier misschien de prachtige ijsvogel op een tak zitten boven het water. Meer kans natuurlijk op een Blauwe reiger of aalscholver. Meerkoeten zwemmen er

altijd wel. Die zijn minder schuw.

We komen weer uit bij het bruggetje dat we aan het begin van de wandeling zijn overgegaan.

10. We gaan linksaf en komen dan bij het beginpunt en de parkeerplaats.

Hopelijk was het een fijne wandeling en heb je genoten van de natuur. Franciscus zal trots op je zijn. Kom gerust in het voorjaar en/of de zomer eens terug als er veel vogels en vlinders zijn.

Vrede en alle goeds.

De Heilige Franciscusparochie.

In de Bommelerwaard is de parochie van de Heilige Franciscus actief in acht dorpen: Alem, Ammerzoden, Hedel, Hurwenen, Kerkdriel, Rossum, Velddriel en Zaltbommel. Meer dan drie eeuwen waren het vooral Franciscanen die zich in deze dorpen hebben ingezet voor de medemens en als priester voorgingen tijdens de eucharistievieringen in de diverse R.K. kerken hebben. Nog steeds berust de leiding van het pastorale team bij een Franciscan: pastoor Roland Putman. De parochie heeft een zeer informatieve website: www.katholiekbommelerwaard.nl met uitgebreide informatie over de Heilige Franciscus.

Meer weten over de flora en fauna van de Lieskampen? De Natuurwacht geeft twee keer per jaar een prachtig magazine uit. In het magazine van september 2021 wordt uitgebreid over de broedvogels, vlinders en libellen van de Lieskampen geschreven. Als u lid wordt van Natuurwacht, krijgt u het thuis gestuurd. Berichtje naar: info@natuurwachtbommelerwaard.nl

Informatie over de Natuurwacht vindt u op:
www.natuurwachtbommelerwaard.nl.
Lid worden kost slechts 10 euro per jaar.

Fresco van Giotto in de basiliek San Francesco te Assisi

Franciscuswandeling in De Lieskampen

*Ontdek net als Sint-Franciscus de
schoonheid en de stilte van de natuur*

Wandelfolder Lieskampen: Franciscuswandeling

Jaarlijks op 4 oktober vieren we het feest van Sint-Franciscus. Franciscus (1182-1226) werd geboren in Italië (Assisi) en stichtte de orde van de Franciscanen. Het was een zeer bijzondere mens. Al kort na zijn overlijden werd hij heilig verklaard. Franciscus van Assisi was er voor de medemens. Hij hielp iedereen die in armoede leefde. Hij was een groot natuurvriend en had grote bewondering voor vogels, bloemen en de gehele schepping. Zijn feestdag op 4 oktober staat ook bekend als Werelddierendag. Maar meer dan een dierenvriend was hij een mensenvriend, die pal stond voor de vrede tussen mensen. Zijn bekende groet aan zijn medebroeders was dan ook: Vrede en alle goeds.

De Franciscusparochie in de Bommelerwaard heeft in samenwerking met de Natuurwacht Bommelerwaard speciaal een Franciscuswandeling uitgezet in natuurgebied De Lieskampen ten zuidwesten van Gameren. Deze Franciscuswandeling is bedoeld om in de maand oktober te lopen. De natuur gaat dan een beetje in ruste. De meeste vogels zijn naar Afrika vertrokken; vlinders en libellen zijn verdwenen. Ze hebben hun eitjes afgezet en het wachten is op een nieuwe lente. In de stilte van de natuur is desondanks genoeg te ontdekken. Wij wensen u een fijne wandeling toe. De wandeling duurt ongeveer een uur.

Start

1. Vanaf de grote parkeerplaats aan de Donkerkade/ Zeedijk lopen we het natuurgebied in.

Al snel zien we een grote waterplas. Als we op de vissteiger staan kunnen we de plas goed overzien. Kijk goed rond of je

Vroege glazenmaker

een meerkoet of aalscholver ziet. In de lente is het hier een eldorado voor liefhebbers van libellen. Zeldzame soorten als smaragdlibel en Vroege glazenmaker vliegen dan vlak voor je langs. Op de Lieskampen komen meer dan 20 soorten voor.

2. We houden links aan en steken het bruggetje over.

Nu laten zich weinig zangvogels horen, maar in de lente klinkt hier een waarlijk vogelconcert. In de lucht zie je hier bij regelmaat een buizerd vliegen. Deze roofvogel broedt hier. Op de Lieskampen broeden zo'n 60 vogelsoorten.

aalscholver

3. We lopen rechtdoor en lopen tussen wat struiken.

Links en rechts zijn er nogal wat bomen verwijderd. Het waren essen, die aangetast waren door een ziekte. Gelukkig staan er nog genoeg andere bomen zoals eiken en wilgen. Voorbij de struiken ligt rechts, verborgen tussen het riet, een smalle sloot. Het water in de sloot is bijzonder helder en een prima biotoop voor de larven van libellen. In het voorjaar bloeit in de sloot een plant, die erg lijkt op de pinksterbloem. Het is waterviolier. Dankzij het kwelwater gedijt hij hier prima. Aan de linkerkant staan in de zomer heel veel distels. Bijen, hommels en vlinders halen hier hun stuifmeel en nectar. In het najaar zijn het de putters die de zaadjes oppeuzelen. Wellicht ziet u ze wel vandaag.

4. We gaan rechts af en lopen met de sloot mee.

Links ligt een griend; een wilgenbos. Nog niet zo lang geleden werden de wilgen in dit griend om de drie jaar geknot. Staatsbosbeheer (SBB) laat nu veel grienden verwilderen. Elders op de Lieskampen worden de grienden nog wel bij regelmaat gesnoeid. Reeën verschuilen zich graag in deze grienden.

staartmees

5. We vervolgen het wandelpad langs de sloot en komen aan de andere zijde van het wilgenbos.

De graslanden, die hier liggen, zijn een mooi jachtgebied voor de boomvalk. In mei komt deze prachtige valk terug uit Afrika en jaagt hier op de vele libellen. Een schitterend schouwspel. Na het vangen van een libel verwijderd hij al vliegend de vleugels van de libel en peuzelt het voedzame lichaam op. In oktober laten standvogels zoals de Grote bonte specht en de Groene specht zich hier wel zien. Let ook op een klein bruin vogeltje: een boomkruiper. Soms vliegt er ook een groepje staartmezen voorbij. Iets verderop zien we links en rechts graslanden. Deze hooilanden zijn bijzonder kruidenrijk. Vlinders, hommels en bijen weten deze kruidenrijke hooilanden dan ook goed te vinden. In de Lieskampen komt een flinke populatie voor van het Bruin zandoogje. Dit vlindertje vliegt enkel in de maanden juni en juli. Er zijn er dan honderden. SBB zorgt ervoor dat bij de eerste maaibeurt in juni er een flinke hoeveelheid gras en kruiden blijft staan zodat er

reeën

altijd voldoende nectar is voor de insecten. Als dat niet zou gebeuren dan zou deze flinke populatie zandoogjes snel verdwijnen. SBB heeft in het linker gebied een aantal jaren geleden het grasland afgeplagd, zodat het wat natter werd. Er ontstaat dan een drassig biotoop waarin o.a. orchideeën voorkomen. Het biotoop is dan ook opeens interessant voor andere soorten insecten zoals de moerassprinkhaan. In de zomermaanden gonst het hier dan ook van het insectenleven. St.-Franciscus zou er stil van worden. Bij zonsopgang en in de schemering heb je hier grote kans om reeën te zien. Ze komen uit het griend om te kunnen grazen. Op de Lieskampen komen een twintigtal reeën voor. Ieder jaar worden er enkele kalfjes geboren. Er komen nog meer zoogdieren voor zoals bever, wezel en boommarter.

Nijlgans

6. We vervolgen het pad en komen uit op een lange laan.

Deze noord-zuidlaan heet de Knapendries. Vroeger liepen hier altijd schapen. We gaan rechtsaf; richting het zuiden. Dit gedeelte van de Lieskampen is rijk aan roofvogels. Kijk dus af en toe naar boven of je de buizerd of wellicht de zeldzame wespandief ziet. Beide roofvogels broeden in het populierenbos aan de oostzijde. De Knapendries is een ideaal jachtgebiedje voor libellen. Grote libellen zoals de Bruine en Blauwe glazenmaker jagen hier op mugjes en andere insecten. Zelfs vlinders worden door hen gevangen. Eind april en begin mei zie je hier een prachtig vlindertje: het oranjetipje. Het lijken koolwitjes, maar als je goed kijkt zie je dat de voorvleugels oranje

Colofon:

Deze uitgave van de Heilige Franciscusparochie kwam tot stand in samenwerking met de Natuurwacht Bommelerwaard.

Tekst:
Vormgeving:
Foto's:

Ton van Balken
Harry Kolman
Natuurwacht Bommelerwaard

september 2021